

Jancsák Csaba
**IFJÚSÁG ÉS IFJÚSÁGI CIVIL SZERVEZETEK
A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓBAN**

Felértékelődő ifjúsági szcenárió

1.

A civil szcenárió¹ működésének, szereplőinek (működtetőinek), társadalmi környezetének, tudásbázisának átörökítési formáinak, céljainak megismerése mind a külső (gazdasági, politikai, társadalmi) környezet, mind a civil szektor tagjainak és szereplőinek, mind pedig a támogatói célközönségnek (mecenatúra, szponzoráció) fontos kihívás. E tekintetben a hazai szakirodalom igen gazdag, árnyalt és fontos kutatásokra alapozott.²

A civilisztika legjelentősebb feladata: úgy képviselni (az értékeket/érdekeket), hogy a képviselési munka során, és azon túl is, mindvégig ismerni a képviselt dolgok mibenlétét.

Ma Európai Unióban 75 millió 15 és 25 év közötti fiatal él Európában. Noha a köztük lévő különbségek az oktatásban, a munkavállalásban és a szabadidőben megfigyelhető sebezhetőség³ tekintetében jelentősek lehetnek, a fiatalok – természetes módon – teljes jogú polgároknak tekintik magukat, annak köteleességével és jogaival egyaránt.

„A fiatalokra irányuló befektetés egyben jelenlegi és jövőbeli társadalmunk gazdagságába való befektetés.” (Fehér Könyv 2001:7)

A magyarországi ifjúsági civil szféra formálódásának első tizenöt éve a szerveződéssel, formálódással telt, ezen első szakasz lezárultát jelző határvonalak a Mobilitás, illetve a Nemzeti Civil Alapprogram koncepciójának létrejötte és a regionális, illetve az országos szintű informális fórumok megalakulása. A szektoron belül kialakításra kerültek a működés keretei (szakmai fórumok, konferenciák, szaksajtó, ernyőszervezetek, kormányzati figyelem, részben a lobbyerő is). Ma a hazai „Civilváros” fenntartható fejlődése biztosítottnak látszik.

A magyarországi civil szervezetek jelentős része célok, célközönség, hatókör, önkéntesek, illetve tagság alapján az ifjúsági alrendszerben működik. A bejegyzett és valóban működő civil szervezetek igen nagy számban az úgynevezett ifjúsági szervezetek közé tartoznak. Úgy véljük tehát, hogy a szféra működésének mind nagyobb arányban való fejlesztéséhez, úgyszólván, mint az Európai Bizottság által meghatározott civil feladathoz, „az ifjúság helyzetének jobb megértéséhez” (Fehér Könyv 2002), szükség van az ifjúsági civil szervezetek folyamatos társadalomtudományi kutatására. (Itt jegyezzük meg, hogy mindehhez jó kiindulási alapként és adalékként szolgálhatnak a Mobilitás, illetve a Nemzeti Civil Alapprogram támogatott kutatásai.)

Különösen fontos kérdés tehát az ifjúság világának megismerése és megértése, hiszen azt tapasztaljuk, hogy a hagyományos kontroll, az állam, a család befolyásoló hatása elhalványul, helyét pedig átveszik a tömegkultúra, a tömegmédiák és a kortárs csoportok. Az idevonatkozó kutatásokból (Gábor Kálmán, Kozma Tamás, Lukács Péter, Tibori Tímea, Csákó Mihály, Hrubos Ildikó, Murányi István és társai) ismerjük azt, hogy a ma ifjúsága helyzetének leírásakor az egyik alapvető megfigyelés, hogy a társadalmi reprodukciós feltételek megváltoznak. Pontosabban meghatározva a kulturális tőke (mint a civil szervezetek által részben átörökített egyik leg-

¹ Az Európai Bizottság értelmezése szerint a megcélzott civil társadalom alatt a szakszervezetek és a munkaadók szervezetei (az ún. „szociális partnerek”), a nem kormányzati szervezetek, a szakmai, a karitatív és a báziszervezetek, az állampolgárokat a helyi életbe bekapcsoló szervezetek, illetve, specifikus hozzájárulással, az egyházak és a vallási közösségek értendők. A EU Gazdasági és Szociális Bizottság értelmezése szerint: a civil társadalom olyan társadalmi szféra, amely relatíve független az államtól és amely nem merül ki a piac szabályai-ban. A civil társadalom olyan elvekre támaszkodik, mint az autonómia, a pluralizmus, a szubszidiaritás, a szolidaritás és a felelősség. Ez egy olyan kommunikációs szféra, amelyen belül fejlődhet a polgárok szenszibilizálása, amely demokratikus részvételhez vezethet. Kommunikálni és szolidárisan cselekedni csak individumok csoportjában lehet. „Vagyis a civil társadalom szervezetei alkotják magát a civil társadalmat, amely tehát mindazon szervezeti struktúráknak az összessége, melyeknek tagjai vitán és konszenzuson alapuló demokratikus eljárás révén a közérdeket szolgálják, ugyanakkor a mediátor szerepét töltik be az állami/közhatalmi szervek és az állampolgárok között.” (Sipos Katalin: *Európai Unió – Civil társadalom – Nem-kormányzati szervezetek*. www.civil.info.hu)

² Ld. irodalomjegyzék

³ Ld. még Andy Furlong – Barbara Stalder – Andrea Azzopardi: *Sebezhető ifjúság*. Belvedere, Szeged, 2003

jelentősebb tény) értéke és szerepe megváltozik és ezen belül egyfajta felértékelődés tapasztalható. A XXI. század társadalma, az úgynevezett információs társadalom krédója maga az információ, annak az előállítása és az azzal való kereskedés, miközben az válik e társadalom részeseinek legfontosabb jellemzőjévé, hogy mennyire képes az előállításra, a megosztásra és az interakcióra. A jó információhoz való hozzáférés osztja meg tehát a társadalmat, éppen emiatt a fiatalok társadalmi integrációjának központi eszköze, a részvétel, a beleszólás fejlesztése. Napjainkban a szektor legfontosabb fogalma az úgynevezett aktív participáció a közösség mindennapi életét meghatározó döntéseibe való bevonódást, részvételt jelent. Azonban a közösségfejlesztési folyamat legtöbbször egy településen a lakosság megszólításával, aktivizálásával és bevonásával indul és az első lépésben problémák feltárásával és artikulálásával kezdődik. „Ha a fiataloknak van egyetlen közös üzenete, akkor az az, hogy hallatni szeretnék a hangjukat, és szeretnék, hogy a folyamat teljes jogú résztvevőinek tekintsék őket; ki akarják venni a részüket Európa építéséből; hatással akarnak lenni a fejlődés irányát eldöntő vitára. Itt az idő, hogy Európa építésében pozitív erőként, és ne problémaként tekintsünk a fiatalokra. Más szóval, lehetőséget kell teremtenünk a fiataloknak, hogy elmondják ötleteiket, és ezeket összevegyék a civil szféra egyéb szereplőinek hasonló elgondolásaival.” (*Fehér Könyv 2001:5*) Mindehhez nélkülözhetetlen a nyilvánosság szerepe, mind a problémafeltáráshoz, mind a közösségi megoldás megkereséséhez. Azonban a nyilvánosság nem elegendő. Az aktív szerepvállaláshoz nélkülözhetetlen a társadalmi norma és értékvilág támogató megléte is. Ma még azt kell mondjuk, hogy a magyar társadalom nem kész arra, hogy a fiatal korosztályok a szocializáció során megismerjék a társadalmi részvétel formáit és saját vélekedések által megalapozott stratégiát alakítsanak ki, mert sem a demokrácia eszközeit, sem az állampolgári tudatosság mintáit, sem pedig a civil társadalom eszközeit nincs hol és hogyan megtanulniuk. Itt kell elmondanunk, hogy ennek, tehát az állampolgári felelősségvállalásnak a kialakítása nem kizárólag ifjúsági (ifjúságpolitikai) jellegű feladat, mert az élő gyakorlat egyaránt hiányzik a felnőtt társadalomból is.

A Dél-alföldi ifjúsági helyzetelemzésben már publikáltuk, hogy a fiatal korosztályt ma a jövő bizonytalanságának érzése és a jelenlegi döntéshozó rendszerekbe vetett bizalom elvesztése jellemzi. Noha a fiatalok bizalma a közélet hagyományos intézményeiben igen csekély, sőt nem mutatnak magas érdeklődést sem a hagyományos részvételi formák iránt, mégis úgy véljük, hogy ezen okok miatt nem szabad pálcát törni a fejük felett, hiszen a felértékelődő kortárs csoportokban maguk is formálják, alakítják a véleményüket és készülnek a független, felnőtt világba való átmenetre. E csoportokban, tehát az ifjúsági szervezetekben, illetve a szervezetek által nyújtott szolgáltatások célközönségeként szerzett ismeretek, jártasságok és készségek meghatározóak lehetnek a fiatalok mindennapjaira.

2.

Az ifjúsági és a fiataloknak szolgáltató civil szerveződések egyik legfontosabb tevékenysége a szabadidő tartalmas eltöltésének segítése, szervezése. A dél-alföldi fiatalokra vonatkozó 2000-es és 2004-es adatok⁴ elemzésekor azt tapasztalhatjuk, hogy fiatalok nem rendelkeznek több szabadidővel annak ellenére, hogy a tanuló fiatalok aránya növekedett. Ennek oka lehet az, hogy olyan versenyhelyzet alakult ki az oktatásban és a munkaerőpiacon, amely megköveteli, hogy a formalizált oktatási rendszeren kívül is képezzék magukat a fiatalok, ezt pedig a szabadidejükben teszik meg. Korábban Európa szerte azt feltételezték, hogy az ipari technológák és a gazdaság fejlődésével párhuzamosan a fiatalok szabadideje megnövekedik, azonban ez nem egészen így történt, azt látjuk, hogy a fiatalok számos olyan dolgot tesznek szabadidejükben, ami a munka világába való átmenetet segítheti, a felnőtté válást erősítheti (tanulás, különórák, képzések) és vannak, akik rész munkaidőben munkát is vállalnak. Ezért napjainkra különösen fontossá vált a szabadidő tartalmas-hasznos eltöltésének és az ifjúsági kultúrának a kérdésköre.

Manapság elmondható, hogy fiatalok szocializációjának fő kifejezőjévé az úgynevezett ifjúsági kultúra válik, az értékeket és mintákat ez közvetíti és alakítja. Az átalakulás miközben megteremti az ifjúság nemzedéki szerveződésének kereteit, konfliktusok forrásává is válik (a fiatalok és a társadalom intézményrendszerei, fiatalok és felnőttek között) ugyanakkor megerősíti az identitás-törekvéseket és felértékeli a fiatalok saját vonatkoztatási csoportjának fontosságát. (*Gábor 2004*) „A következő változások alapja az, hogy a szórakoztatóipar képviselői hisznek abban, hogy a felhasználóik természete változik, úgy látják őket, mint akik rendelkeznek olyan tulajdonságokkal, amelyek korábban egyértelműen a középosztály tagjait jellemezték, mint például a tehetség, a mobilitás és a képesség arra, hogy a számukra felkínált szórakozási lehetőségek között »racionális« alapon tudnak választani. Ez a változás jelenik meg abban, hogy a hangsúly a »szórakoztatóiparban« tapasztalható »versenyen« van, de megragadható abban is, hogy a vásárlót már nem a »tagnak«, hanem a »fogyasztónak« tekintik” (*Clarke-Jefferson 2001*).

„Nem egyszerűen arról van szó, hogy differenciáltabbá váltak az esélyek, hanem napi aktualitássá válik a tudásmonopóliumok újrendeződése. Szinte napi egymásutánban jönnek létre új kódrendszerek, és csak az marad talpon, aki ezeket a kódokat gyorsan meg tudja fejteni. A kódolás és

⁴ Mobilitás, kutatásvezető: Bauer Béla (2000, 2004)

a dekódolás feladata nagyban függ attól, hogy a társadalom hatalmi szerkezete milyen lehetőségeknek ad teret illetve mit ösztönöz.” (Gábor 1995)

Azzopardi úgy látja ezt a kérdést, hogy Durkheimtől Bourdieu-ig, a klasszikus szociológiában megalkotott szocializáció-értelmezést részben újra kell értékelni: „a hagyományos modell szerint a fiatalok a rendszer normáinak és értékeinek internalizációján és a társadalmi szabályok asszimilációján keresztül szocializálódnak. [...] ma az egyén különféle lehetséges utakkal szembesül: az integrációs út során egy csoport tagja lesz; a stratégiai út során versenyre kel másokkal; a szubjektivistá út pedig elérhetővé teszi az én eltávolítását a kultúrán keresztül.” (Furlong et. al. 2004:58)

A fiatalok mai generációi egy sajátos társadalmi környezetben szocializálódnak, ahol a legfontosabb tájékozási pont a média által „megcsinált” sztárok, a diszkók és a presztízsfogyasztásra épülő áruvilág által alkotott, és folyamatosan működtetett, fejlesztett, behatárolt tér. (Horkai 2004) Az úgynevezett piaci szabadidő-eltöltési forma mintái egyre inkább elterjednek, azonban ebből – mivel számos fiatal rekesztődik ki a pénzforrások hiánya miatt – új és új sebezhetőségek nőnek ki. Azok számára, akik a fentebb leírtak miatt nem tudnak bekapcsolódni a piaci alapú elfoglaltságokba, egyre kevesebb lehetőség adódik a szabadidő hasznos eltöltésére, hiszen a mindenkori pénzügyi megszorítások az ifjúsági intézmények ingyenes szabadidős szolgáltatásait folyamatosan gyengítik és csökkentik.

„A pénzügyi megszorítások és a csekély gazdasági támogatás váratlan konfliktusokat okoz az ifjúsági szolgálatok számára, amelyek célja éppen az alternatív szabadidős tevékenységek biztosítása. Ez a téma egyre inkább előtérbe kerül azokban az ipari és fejlett országokban, ahol a vállalkozói szindróma nagyrészt maga alá gyúrta az állami és a civil (önkéntes) ifjúsági munkát. A magánvállalkozók komoly beruházása a szabadidős intézményekbe úgy tűnik, életre hívja Veblen »hivalkodó fogyasztás« fogalmát. Veblennél a fogyasztás és (bővebben értelmezve) az egyén mindahány cselekvési mintája lehet a társadalmi pozíció kifejeződése. Így tehát amit úgy írtak le, mint a szolgáltatások fejlődése, hogy egészségesebb és stresszmentes környezetet teremtsenek a rekreáció számára, sajnos gyakran változott át a tervszerű életpályák megtámadására szolgáló helyszínné. Többek között hirtelen olyan változások zajlottak le, amelyek nyomán a szabadidős szolgáltatások elérhetetlenekké váltak az alacsony jövedelműek, a munkanélküliek és elidegenedett csoportok számára – ebben a helyzetben a fiatalok versenyhelyzetbe kerültek egymással.” (Furlong et. al. 2004:51)

Mivel a szabadidő kihasználásának megtanulása és gyakorlása a személyes elégedettség központi kérdése, azok a fiatalok, akiknek a korábbiakban bemutatottak szerint nem jut ki változatos szabadidős életstílus, később felnőttként sem tudják kielégítően eltölteni szabadidejüket, s feltételezhetően nehezen fognak megbirkózni egy esetleges gazdasági inaktivitás nehézségeivel, majd a peremlétben tengődő outsiderské válnak. S míg a napos oldalon mozgó insider saját előrehaladását egyenes ívűnek, önmagát pedig a siker példájának tartja, a „kívülálló” az örökké árnyékos oldal rabjává teszi a számára elérhető és elérhetetlen társadalmi kapcsolatok hálózata. (Tamás 2005)

3.

A hazai ifjúságkutatások alapján megállapítható, hogy a magyar fiatalok az ezredforduló végére, különösen a kilencvenes években felgyorsult társadalmi átalakulás következtében, ugyanolyan helyzetbe kerültek, mint az EU országok fiataljai. Másképpen fogalmazva az ezredforduló után a magyar fiatalokat ugyanazok a kihívások érik, mint Nyugat-Európa fiataljait. Mit jelent ez? A magyar és a nyugat-európai fiatalok helyzetének hasonlósága nemcsak az oktatási rendszerben, a fiatalok munkaerő-piaci helyzetében, de a fiatalok egyéb (például civil) tevékenységének megváltozásában is kifejezésre jutnak. Ezek a változások különösen aktuálisak teszik az Európa Tanács által elindított kutatások megkezdését Magyarországon is: szükséges a szervezetbe tömörülő ifjúság, tehát az ifjúsági civil szervezetek szisztematikus, tudományos kutatása.

E szükségszerűséget erősíti meg az is, hogy napjainkban sorra készülnek a különböző nemzeti, regionális fejlesztési stratégiák, a különböző megyei, települési ifjúsági koncepciók, melyek a legritkább kivétel mellett nem az ifjúsági alrendszer kereteihez igazodnak, hiányoznak a fiatalok véleményét visszacsatoló módszerek, és általában a valós adatokat, mint alapokat, nélkülözik.

A régió ifjúsági civil szervezeteiről általánosságban elmondható, hogy igen lelkes és motivált szervezőkkel bír, melyre következtetünk abból is, hogy a Nemzeti Civil Alapprogramban, annak tulajdonképpen elindulása óta, mint tisztségviselők (kollégiumi tagok) jelentős számban vannak jelen az ifjúsági szervezetek képviselői⁵, de ideidézhetjük azt az adatot is, mely szerint a Dél-alföldi régióban 2000-ben 3.581.892 órát dolgoztak a civil szervezetekben az önkéntesek, ezzel mintegy 179,67 milliárd forint értékű munkát végeztek. (Nonprofit 2000:168)

⁵ 2005-ben a Dél-Alföldi Regionális Kollégium elnökének is ifjúsági szervezeti képviselőt választottak, Kecskemétről. Továbbá a Nemzetközi Kollégiumba delegált dél-alföldi tag is ifjúsági szervezet vezetője Szegeden.

Az Ifjúság 2000-es vizsgálata megmutatta, hogy a magyar fiatalok kevesebb, mint egy hatoda tagja valamiféle civil szervezetnek. E „szervezett” fiatalok leginkább egyházi közösséghez, kulturális avagy sportszervezethez tartoznak és megállapítható az is, hogy a fiatalok körében „gyakorlatilag értelmezhetetlen a párt- és politikai ifjúsági szervezethez tartozás fogalma. A mintába került 8000 fiatal közül összesen 32-en tagjai politikai szervezetnek.” (*Ifjúság 2000:55*).

A 2004-es kutatás során vizsgálták azt is, hogy a fiatalok mennyire bíznak meg a különböző intézményekben. A dél-alföldi fiatalok 16,8%, teljesen megbízik az egyházakban, a mérleg másik oldalán pedig azok állnak, akik egyáltalán nem bíznak meg bennük (33%). A fiataloknak valamivel több, mint az egytizede bízik meg a közszolgálati médiában, de mintegy egyötödük egyáltalán nem bízik meg benne. A leginkább a bíróságok felé elfogadók a fiatalok (a fiataloknak a 20,6%-a bízik meg teljesen a bíróságokban), majd ezt sorban a rendőrség követi (a fiatalok 17,7%-a bízik a rendőrökben). A fiatalok 2004-ben a legkevésbé a kormánypártokban bíztak (4% azoknak az aránya, akik teljesen megbíznak bennük), de ugyanez mondható el az ellenzéki pártokra is (a fiataloknak a 6,3%-a bízik meg bennük). Látható tehát a fiataloknak a közéleti szerepvállalástól való elfordulása.

A 2004-es adatfelvételtől azt láthatjuk, hogy a dél-alföldi régióban alacsony (15,2%) azoknak a fiataloknak az aránya, akik tagjai valamilyen civil szervezetnek vagy politikai párt-nak.

Európában a fiatalok szervezettsége eltérő képet mutat. Svájcban és Svédországban például a fiatalok rendkívül aktívnak bizonyulnak különféle szervezetekben és szövetségekben. A 15-19 éves svájci korosztály 53%-a működne aktívan valamely szervezetben vagy sportegyesületben míg a 16-24 éves svéd fiatalok több mint 86%-a tagja valamiféle szervezetnek (*Furlong et. al. 2001:51*).

A civil viselkedésminták aktív megélésének színtere mindig helyben válik valósággá, mert a polgárok itt láthatják az elkötelezettségük eredményét. A fiatalok esetében sincs ez másképpen. „Az iskolák, lakónegyedek, kerületek vagy helyi szervezetek mindennapjaiban való részvétel során tehetnek szert a fiatalok olyan tapasztalatokra és önbizalomra, amelyek segítségével akár most, akár később megtehetik a következő lépést a közéleti szereplésben – akár európai szinten is.” (*Fehér Könyv 2001:5*) Az ifjúság tehát azzal járul hozzá a társadalmi szolidaritás továbbviteléhez, hogy maga is cselekvő módon részt vesz benne, részt vesz a diszkrimináció minden formájától mentes, tehát mindenki számára nyitott közösségi tevékenységek létrehozásában és működtetésében.

A kutatások szerint az alábbi tényezők határozzák meg azt, hogy egy fiatal kötődik-e formálisan is valamely szervezethez (*Ifjúság 2000:56*):

- életkor
- iskolai életút (magasabb arányban vesznek részt a szervezetek munkájában a középiskolába és felsőoktatási intézménybe járó fiatalok)
- munkavállalás (az alkalmazásban álló dolgozó fiatalok szervezeti tagsága az átlagnál alacsonyabb)
- nem (a férfiak szervezethez való kötődése egyértelműbb)

A dél-alföldi ifjúsági civil szervezetek világa⁶

1.

A civil szervezetek általános vizsgálatakor⁷ azt látjuk, hogy a civil szervezetek száma és forrásfelvétele szempontjából Csongrád megye első a régióban.

Bács-Kiskun megyében aktív kistérség a bajai, kecskeméti, kiskunfélegyházi és kalocsai kistérség. Kevésbé aktív, illetve fejlesztésre szorul a bácsalmási és a jánoshalmi kistérség. Érdekes megjegyezni, hogy a KSH 2000-es adatai alapján ezekben a térségekben a civil szervezetek száma jóval a megyei átlag alatt mozog. Békésben a békéscsabai és az orosházi kistérség mutat kiugró teljesítményeket; míg a sarkadi kistérségben messze a legalacsonyabb a civil szervezetek száma.

Csongrád megyében a megyei jogú városok mellett Szentés és térsége mutat jelentős civil és ifjúsági aktivitást. Kevésbé aktív a kisteleki kistérség, ahol a régió legkevesebb civil szervezetét találjuk; a csongrádi és a mórashalmi. Bár ez utóbbiban 87 civil szervezet van, a terület forrásmegkötő és felhasználó képessége nagyon erős. Érdekes Csongrád megyével kapcsolatban, hogy bár a makói kistérségben 155 bejegyzett civil szervezet volt, mégis alacsony a pályázási kedv és csekély a forrásfelvétel mértéke.

A civil szervezetek regionális megoszlása (db)
(KSH civil szervezet / a DARISZI-hez 2004-ben pályázó civil szervezet)

Bajai	329 / 10	Bács-Kiskun megye: 2140 / 62	A Régió összesen: 5743 / 220
Bácsalmási	58 / 1		
Kalocsai	206 / 2		
Kecskeméti	759 / 20		
Kiskőrösi	195 / 2		
Kiskunfélegyházi	170 / 5		
Kiskunhalasi	190 / 14		
Kiskunmajsai	60 / 4		
Kunszentmiklósi	112 / 2		
Jánoshalmi	61 / 2		
Békéscsabai	898 / 13	Békés megye: 1732 / 34	
Mezőkovácsházi	142 / 5		
Orosházai	237 / 4		
Sarkadi	90 / 4		
Szarvasi	201 / 4		
Szeghalmi	164 / 4		
Csongrádi	76 / 3	Csongrád megye: 1871 / 108	
Hódmezővásárhelyi	278 / 21		
Kisteleki	51 / 3		
Makói	155 / 6		
Mórashalmi	87 / 3		
Szegedi	1062 / 65		
Szentési	162 / 7		

Forrás: KSH 2000, DARISZI

2.

2005 nyarán kutatást folytatottunk a dél-alföldi önkormányzatok körében. A minta megoszlása településtípusok szerint a következőképpen alakult: megyei jogú város (1,7%), város (17,4%), község (80,9%). A minta megoszlásáról el kell még mondjuk, hogy a vizsgált településeken (235 db) összesen

⁶ A fejezet szövegének első része a Dél-alföldi ifjúsági helyzetelemzés 2005-ben publikáltak átdolgozott változata.

⁷ KSH: Nonprofit szervezetek Magyarországon 2000

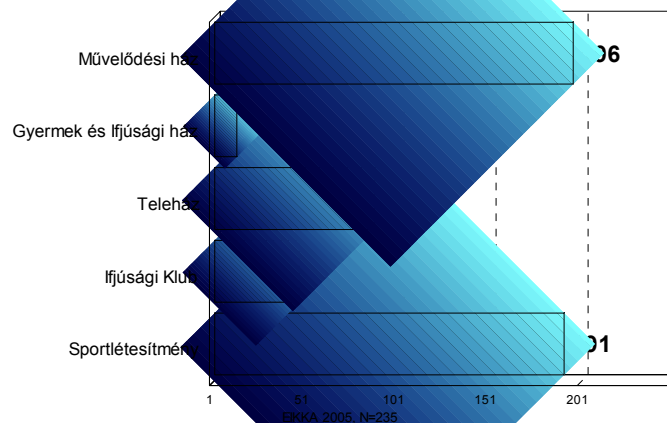
1.303.866 fő él, melyek közül 0-14 éves gyermek összesen 688.224 fő és 14-29 éves fiatal pedig 217.926 fő.

Kutatásunkban a válaszadóktól megkérdeztük, mennyi az adott önkormányzat illetékességi területén működő gyermek- és ifjúsági ügyekkel foglalkozó (nem politikai) – nonprofit szervezetek száma, tehát ezek azok az adatok, amiket a települési önkormányzat tud, mely természetesen nem feltétlenül azonos a bírósági nyilvántartásban szereplő ilyen szervezetek számával. Mi azonban arra voltunk kíváncsiak, hogy az önkormányzat mit tud a szektorról. A válaszadó településeken (190) összesen 1486 ifjúsági szervezetről tud az önkormányzata. Nem megyei jogú városokban 34 válaszadó összesen 194 szervezetről jelezte, hogy önkormányzat illetékességi területén működő gyermek- és ifjúsági ügyekkel foglalkozó (nem politikai) nonprofit szervezet. A községek esetében pedig 157 válaszadó 267 ilyen szervezetet említett.

Ki kell emeljük, hogy a válaszadók szerint 0 gyermek és ifjúsági nonprofit szervezet van 47 községben és 3 városban (Mindszent, Kerekegyháza, Szabadszállás). Békésszentandrás és Kondoroson (községek) 8 szervezetről tettek említést, ami azonos a kecskeméti (megyeszékhely) illetve a csorvási és a gyomaendrődi (városok) önkormányzat által szolgáltatott adattal.

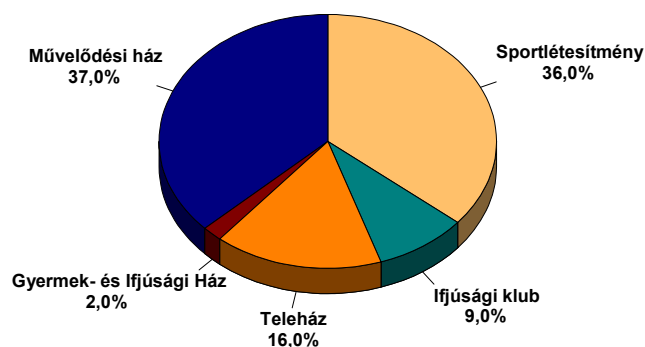
Az önkormányzat által szolgáltatott adatok alapján aktívnak mondható ifjúsági civil élet van a községek között Kondoroson és Békésszentandrás (8 szervezet), Ásotthalmon, Dunapatajon, Mártélyon, Földeákon (7 szervezet), Dusnokon, Szeremlén, Szegváron, Kétegyháza (6 szervezet), illetve Sarkad, Kaszaper, Lőkősháza, Zákányszék és Baks községekben (5 szervezet). A városok tekintetében az önkormányzat Szentes (30), Baja (27), Szarvas (27) és Makó (23) alkotja a civil ifjúsági szervezetek száma szerinti első csoport.

Milyen önkormányzati intézmények, létesítmények szolgálják a gyermekek és a fiatalok szabadidő eltöltését?

Milyen önkormányzati intézmények, létesítmények szolgálják a gyermekek és a fiatalok szabadidő eltöltését?

(Az intézmények százalékos megoszlása)

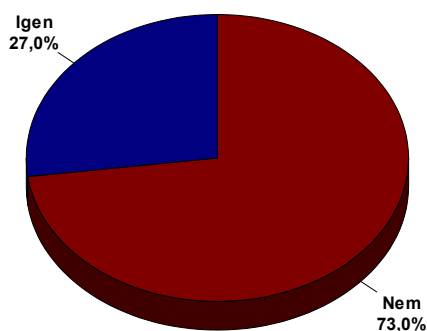
EIKA 2005, N=235

A fenti két grafikont áttekintve azt láthatjuk, hogy a régióban a fiatalok számára nem áll teljes körben rendelkezésre ifjúsági házak és ifjúsági klubok hálózata. Nem győzzük hangsúlyozni, hogy ez igen fontos kérdés, mert a szabadidő kihasználásának megtanulása és gyakorlása a személyes elégedettség központi kérdése, és éppen ezért azon a fiatalok, akiknek a fentiek szerint nem jut ki változatos szabadidős életstílus, később felnőttként sem tudják kielégítően eltölteni szabadidejüket. Az önkormányzatoknak a művelődési házak és sportlétesítmények fenntartásában kimerül a fiatalokat (is) célközönségüként fogadó intézmények köre.

A Családsegítő központok és gyermekjóléti szolgálatok szempontjából elmondhatjuk, hogy a válaszadó településeknek 27 százalékában nincs ilyen intézmény.⁸ Ki kell azonban emelnünk, hogy a gyermekjóléti szolgálat, illetve a családsegítő központ hiánya speciálisan a községek kérdésköre, ugyanis e halmazba (azon települések, ahol nincs ilyen intézmény) egy kivételtől eltekintve kizárólag községek tartoznak. Kalocsán, amely 10.001-20.000 fő közötti város, az önkormányzat információi szerint nincs gyermekjóléti szolgálat vagy önálló családsegítő központ. A továbbiakban elmondható, hogy az 5000 fő alatti községeknél (176 db) 59-ben nincs ilyen intézmény. Az 5001-10.000 fő közötti lakossal bíró községeknél (7 db) egyedül Tiszaalpáron nincs gyermekjóléti szolgálat vagy önálló családsegítő intézmény.

Működik-e önálló családsegítő központ vagy gyermekjóléti szolgálat a településen?

(A válaszadók százalékos megoszlása)

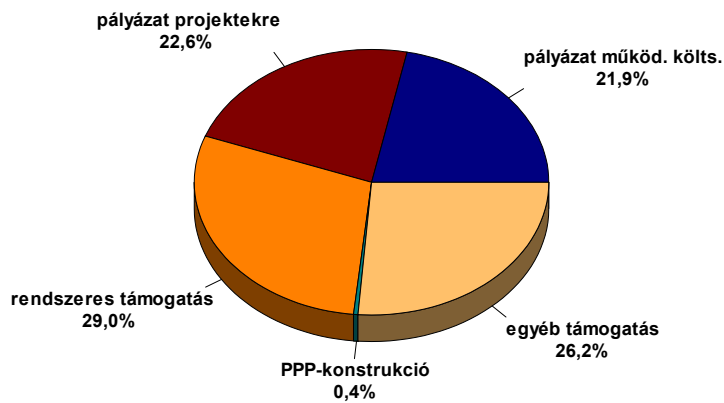

EIKKA 2005, N=235

Kutatásunkban arra is kíváncsiak voltunk, hogy a dél-alföldi települési önkormányzatok milyen jellegű támogatásokkal segítik a helyi ifjúsági szervezetek munkáját. 61 önkormányzat jelezte, hogy működési költségekre való pályázatok kiírásával támogatja az ifjúsági szervezeteket, 63 válaszadó szerint projektfinanszírozással történik a támogatás. Mindösszesen 81 önkormányzat jelezte, hogy rendszeres támogatás nyújt az ifjúsági szervezeteknek. Ezek százalékos megoszlását mutatja a következő grafikon.

⁸ Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 40. § (1) pontja kimondja: „A települési önkormányzat a 39. §-ban meghatározott gyermekjóléti szolgáltatás szervezését, irányítását és összehangolását gyermekjóléti szolgálat működtetésével vagy családsegítő szolgálat keretében, illetve a külön jogszabályban meghatározott képesítési előírásoknak megfelelő személy foglalkoztatásával biztosítja (a továbbiakban együtt: gyermekjóléti szolgálat).”

Milyen támogatásokkal segíti az önkormányzat a helyi ifjúsági szervezetek munkáját

EKKA 2005, N=235

Az ifjúsági civil szféra és az állam viszonyának sarokpontja az, hogy sok esetben (és területen) az ifjúságügy még ma is mint probléma jelenik meg. Tudjuk, hogy nem lehet a kérdést kizárólag az anyagi források (forrásteremtő lehetőségek) kérdéskörére szűkíteni, de mégis azt kell mondjuk, hogy noha egyre több település tekint az ifjúságra úgy, mint erőforrásra, a lehetőségek mégis igencsak szűkösek. Forrás hiányában a települési önkormányzat előtt egy út áll: az ifjúsági ügyek (szolgáltatások) kihelyezése a települési civil szektorba. Ez akár jó megoldásnak tetszhet, azonban a fenntartható fejlődéshez nem elegendő az a modell, mely szerint a működési költségeket és a programok finanszírozását projektfinanszírozású (utófinanszírozású) pályázatokkal biztosítsa az adott szervezet. Ez egyébiránt tartósítja a szervezetek függését és kiszolgáltatottságát (a magánmecenatúra hiányában az államtól). Mindez egybeesik a Nonprofit Szektor Analízisben megfogalmazottakkal, amikor is a kutatás során a válaszadókat arra kérték, hogy határozzák meg (a megadott hét problémátípus közül) megítélésük szerint mi adja a szektor legnagyobb problémáját. A válaszadók egyértelműen úgy határozták meg a magyar nonprofit szektor problematikáját, hogy az leginkább az anyagi bizonytalansághoz köthető. (Bíró Endre 2002) A megoszlásokat a következő grafikon szemlélteti:

A nonprofit szektor főbb problémái a szervezetek megítélése szerint (az említések számában)

Forrás: Bíró Endre: Nonprofit Szektor Analízis. Bp., 2002 <http://www.emla.hu/nosza>

Ha a nonprofit szervezetek és a települési, kistérségi, és regionális együttműködések viszonyát vizsgáljuk, akkor azt láthatjuk, hogy a szervezetek többsége elszigetelten működik. Ez minden bizonnyal meghatározza a nemzetközi forrásokhoz való elvonódást is. Az ifjúsági szektorban a Mobilitás irodája serkentő hatással bír, és ez egyfajta centrum-szerepet is jelent, míg a DKMT Eurorégió Ifjúsági Szövetsége⁹ az egyetlen nemzetközi viszonylatban is hatékony kapcsolati hálózattal bíró ernyőszervezet.

⁹ A DKMT ERISZ a magyarországi „Dél-alföldi régió (Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád, Békés), a szerbia és montenegrói Vajdaság Autonóm Tartomány és romániai Arad, Temes, Hunyad, Krassó-Szörény megyéinek ifjúsági együttműködése, nemzetiséghez tartozástól függetlenül, hivatalosan angol munkanyelven. A történetisé-

„Mindazonáltal nagyon fontos európai dimenzióba helyezni a fiatalokkal kapcsolatos programokat, a hatékonyság fokozása és a szinergiák megsokszorozása érdekében, de fontos az egyes végrehajtási szintek specifikus felelősségét megőrizni és hangsúlyozni is. Ez az, amit a konzultáció során meghallgatott fiatalok elvárnak; ez az, amit az Európai Parlament is támogat; és ez az, amiért a tagállamok sikra szállnak, mint kiderült a Bizottság által vezetett konzultációs folyamat során. Válaszként a Fehér Könyv az európai együttműködéshez új keretet javasol, melynek két alappillére van: a nyitott rendszerű koordináció alkalmazása az ifjúsági ügyekben; valamint az ifjúsági dimenzó fokozottabb figyelembe vétele az egyéb politikai kezdeményezésekben.” (Fehér Könyv 2001:5)

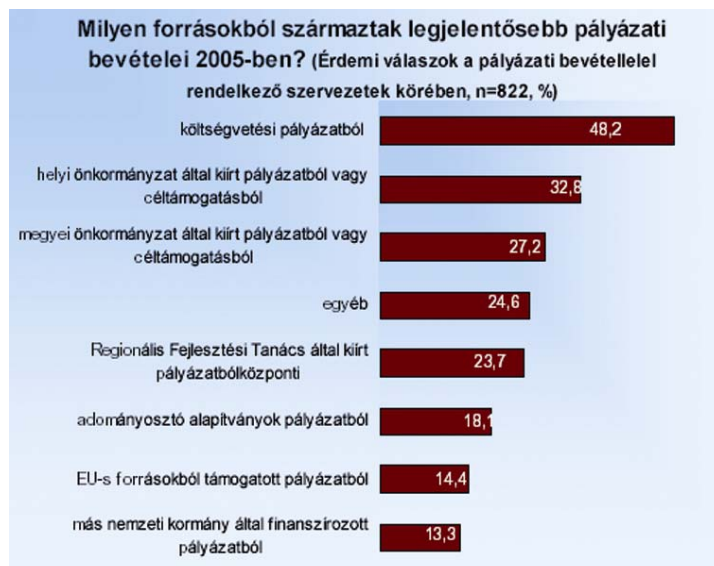
3.

A következőkben vessünk egy pillantást a Mobilitáshoz pályázatot benyújtó civil, közigazgatási és egyházi szervezetek tematikájában végzett kutatásnak a forrásfelvevő képességgel kapcsolatos adataira. Maga a kutatás egy tágabb program, a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Központ elindításához kapcsolódó tényezőket vizsgálta, s ezen belül szentelt kiemelt figyelmet az ifjúsági civil szervezetek helyzete megértésének.¹⁰ A kérdőívet¹¹ a Mobilitás honlapján webes felületen keresztül érhető el azok a szervezetek, melyeket a kutatásban való együttműködésre felkértünk. „A kérdőív elérhetőségét és az annak kitöltésére való felkérést 13808 olyan civil, közigazgatási, egyházi szervezetnek küldtük el, akik 2006. februárjáig pályáztak a Mobilitáshoz. A megkeresést 11574 e-mail cím fogadta. A kutatás specialitása, hogy annak célcsoportját nem csupán magyarországi szervezetek alkották, hanem határon túli magyar pályázók is bekerültek a mintába. A kérdőíveket a szervezetek vezetői vagy állandó alkalmazottai töltötték ki, ezzel biztosítottuk, hogy kompetens személyek válaszaiból tudjunk következtetéseket levonni. 1695 felhasználó lépett be a rendszerbe, ebből 1375 felhasználó töltött ki valamilyen kérdést. Az elemzés során 1129 szervezet képviselőinek válaszait dolgoztuk fel. A kérdőív komplexitásából és terjedelméből, valamint e kérdezési technika hátrányából fakadóan, a kérdőívek kitöltése sok esetben hiányos volt, de az értékelhető válaszok megőrzése érdekében a hiányosan kitöltött kérdőíveket nem zártuk ki az adatfeldolgozásból. Az elemzés során mindig az érdemi választ adók válaszait vettük figyelembe.” (Horváth–Jancsák–Kátai–Matiscsák–Tarnay 2006:4)

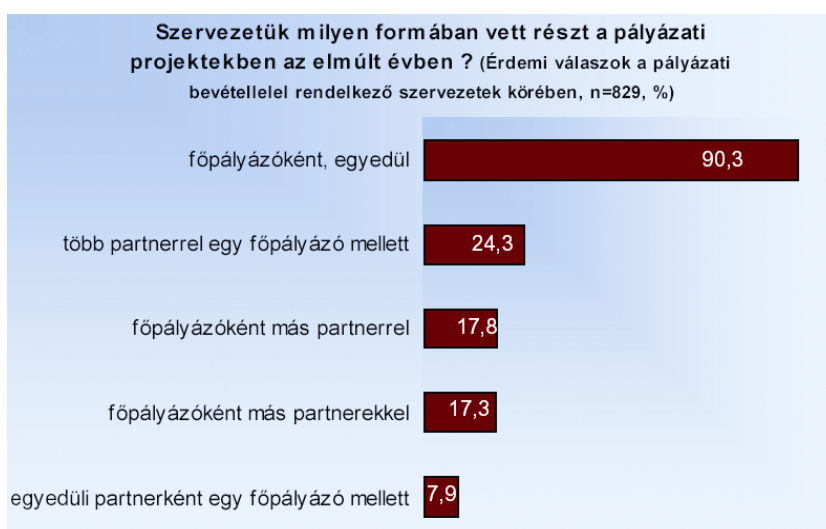
ge is különbözik, hiszen egy létező eurorégió ifjúsági vonatkozásait jelenti meg. 1997-ben kezdődött hivatalos szinten az említett területek közötti együttműködés, 1999-ben döntöttek az említett tartományi és megyei elnökök a DKMT pénzalap és iroda létrehozásáról, majd 2004-ben megalakult a DKMT Fejlesztési Ügynökség Közhatalnó Társaság szegedi székhellyel. Az Eurorégió lakossága 6 millió fő, mely egészen más kihívásokat jelent, mint a fent említett két együttműködés esetében. Az Ifjúsági Szövetség 2002-ben jött létre célként az euroregionális együttműködésbe való bekapcsolódást tűzte ki. Három, országonkénti, alszervezettel (Szeged, Újvidék, Temesvár) működik választott képviselőkkel. A folyamatos együttműködésnek, illetve Románia Európai Unió csatlakozásának elérhető közelségbe kerülésének köszönhetően az állami ifjúsági intézmények együttműködése is egyre szorosabbá vált, 2005 decemberében Vajdaság Autonóm Tartomány ifjúsági és sport titkárhelyettese (miniszterhelyettes), a Dél-alföldi RISZI irodavezetője, és Arad, Temes, Hunyad, Krassó-Szörény megyei ifjúsági hatóságainak igazgatói együttműködési megállapodást írtak alá az intézményi és az ifjúsági szervezeti kapcsolatok fejlesztéséről.” (Kátai 2005)

¹⁰ Horváth László – Jancsák Csaba – Kátai Gábor – Matiscsák Attila – Tarnay István: *A Mobilitáshoz pályázatot benyújtó civil, közigazgatási és egyházi szervezetek jellemzői és a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Központtal szemben támasztott elvárásai. Kutatási jelentés.* Mobilitás NIIDK, 2006. április

¹¹ Az online kérdőíves adatfelvételen alapuló kutatást a Mobilitás megbízásából 2006 januárjában a Budapesti Kommunikációs Főiskola Alapítvány végezte.

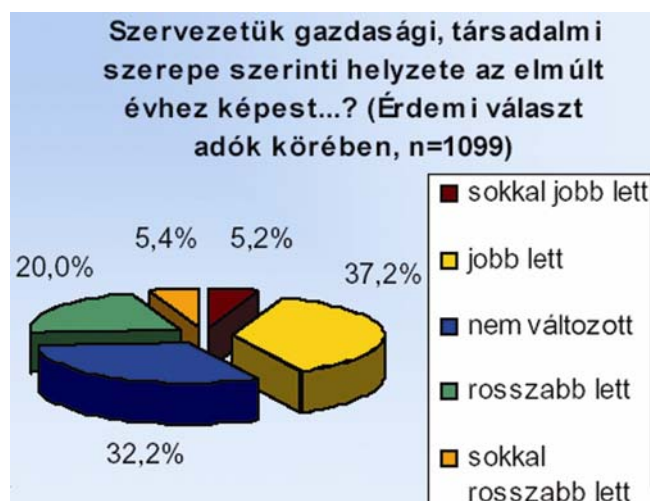
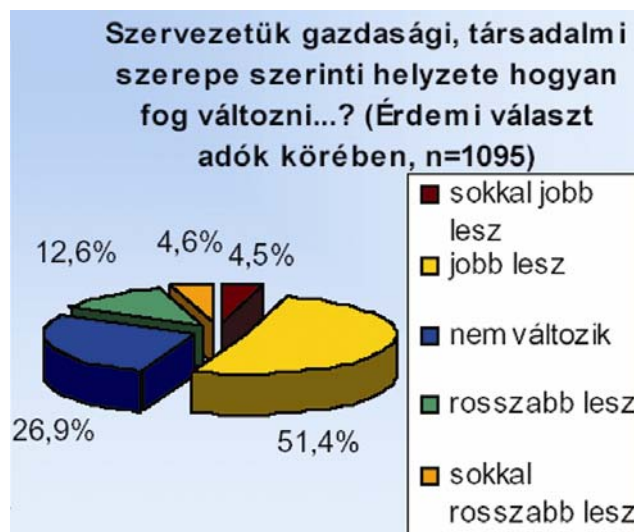

„A vizsgált szervezetek 90,3%-ának 2005-ben volt valamilyen pályázati bevétele. A pályázati bevétellel rendelkező szervezetek közel fele (48,2%) központi költségvetési pályázatból (is), harmada helyi önkormányzat által kiírt pályázatból, vagy céltámogatásból nyert támogatást. 27,2%-nyian válaszolták, hogy szervezetük megyei önkormányzat által kiírt pályázatból, vagy céltámogatásból, míg 23,7%-uk Regionális Fejlesztési Tanács által kiírt pályázatból kapott támogatást. A vizsgált szervezetek ötödének (18,1%) adományozó alapítványok pályázataiból, míg 14,4%-ának EU-s forrásokból támogatott pályázatokról (is) származott pályázati bevétele 2005-ben. Más nemzeti kormány által finanszírozott pályázatokról a vizsgált szervezetek 13,3%-a kapott támogatást. A pályázati bevétellel rendelkező szervezetek túlnyomó többsége (90,3%) egyedül, főpályázóként (is), míg negyedük (24,3%) több partnerrel egy főpályázó mellett (is) részt vett pályázati projektben 2005-ben. Kevesebb mint ötödük (17,8% és 17,3%) főpályázóként más partnerrel, illetve főpályázóként más partnerekkel nyújtott be pályázatot. Mindössze 7,9%-uk egy főpályázó mellett egyedüli partnerként (is) részt vett pályázati projektben. A jogi forma alapján kialakított szegmens csupán a főpályázó mellett több partnerrel való pályázati aktivitásban differenciál; míg a civil szegmensben és az egyházi szegmensben alulreprezentáltak az ilyen formában pályázók, addig a közigazgatási szegmensbe tartozó szervezetek az átlagosnál magasabb arányban választották ezt a típusú pályázati formát.” (Horváth–Jancsák–Kátai–Matiscsák–Tarnay 2006:19)

„A válaszadók körében leggyakrabban pályázott pályázati program 2005-ben az NCA volt, a vizsgált civil és egyházi szervezetek 36,6%-a pályázott a Nemzeti Civil Alaphoz. Az ifjúság 2000-

2006 programba a vizsgált civil és egyházi szervezetek 9,9%-a, az ICSSZEM egyéb pályázataira 15,5%-a pályázott 2005 során. Népszerűek voltak még a nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának (NKÖM) pályázatai, a teljes vizsgált sokaság szervezeteinek 11,4%-a, a civil és egyházi szervezetek 15,5%-a pályázott ilyen típusú programra. Minisztériumok közül az oktatási tárca pályázatait (teljes sokaság: 7,9%, civil és egyházi szervezetek: 4,4%), ill. a Belügyminisztérium (teljes sokaság: 8,0%, civil és egyházi szervezetek: 7,3%) pályázatait említették még jelentős számban a válaszadók. Jeleztük a Mobilitás központ és a RISZI-ktől elvárt feladatok ismertetésénél az EU által társfinanszírozott pályázatok kapcsán várt segítséget. Erre a felvetésre reflektál a Közösségi Kezdeményezések és az Operatív Programok által finanszírozott pályázati programok kapcsán jelentkező nagyon alacsony pályázati arány. Legmagasabb értéket a HEFOP kapcsán kaptuk: 5,9% a teljes sokaságban, 3,7% a civil szervezetek és az egyházi szervezetek körében.” (Horváth–Jancsák–Kátai–Matiscsák–Tarnay 2006:20)

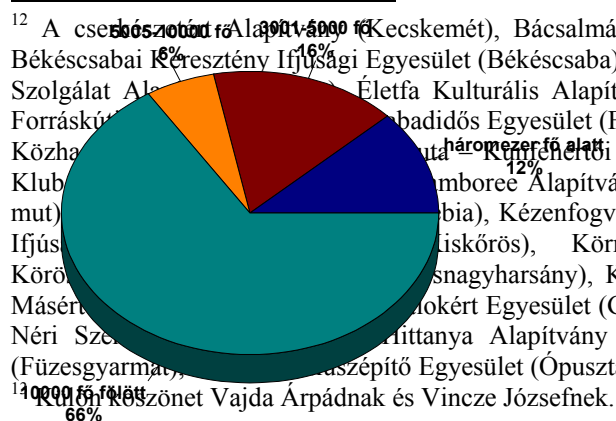
„A mintába került szervezetek képviselőinek 42,4%-a az elmúlt évhez képest, szervezetük jelenlegi társadalmi, gazdasági szerepe szerinti helyzetét jobbnak (5,2%-uk sokkal jobbnak, 37,2%-uk jobbnak) ítélte meg. Mintegy harmaduk (37,2%) szerint a szervezet helyzete stagnáló, s negyedük (25,4%) rosszabbnak látja jelenlegi helyzetüket a korábbi évekhez képest. Nem szignifikáns ugyan a különbség, de megállapítható, hogy az észak-magyarországi és nyugat-dunántúli székhelyű szervezetek alulreprezentáltak a jelenlegi helyzetüket pozitívabban megítélők között. A szervezetek jogi formája, az alkalmazottak száma, az árbevétel, az alakulás éve, valamint az, hogy nyújt-e szolgáltatást az adott szervezet, szignifikánsan befolyásolja a jelenlegi helyzet szubjektív megítélését. A civil szegmensbe sorolt szervezetek magasabb arányban látják pozitívabban jelenlegi helyzetüket, mint a közigazgatási és az egyházi szegmensbe tartozó szervezetek. Azon szervezetek, melyek nem, vagy csupán 1-2 állandó

alkalmazottat foglalkoztatnak, pozitívabbnak értékelik jelenüket, mint a több főt foglalkoztató szervezetek. Ugyanez állapítható meg a szolgáltatást nyújtó, és az 1995-ben, vagy később létrejövő szervezetek esetében is. Azok a szervezetek, melyek fő, vagy három legfontosabb tevékenységük egyikeként az ifjúsággal foglalkoznak, felülreprezentáltak a társadalmi, gazdasági helyzetüket jelenleg jobbnak ítézők körében. A jövőt tekintve, a szervezetek képviselőinek több mint fele (55,8%) optimista: úgy vélik az elkövetkező években szervezetük gazdasági, társadalmi szerepe szerinti helyzetük jobb, vagy sokkal jobb lesz. A múlthoz viszonyított jelenlegi helyzet befolyásolja a jövővel kapcsolatos várakozásokat: azok a szervezetek, melyek az elmúlt évekhez képest jobbnak ítélik jelenlegi helyzetüket, szignifikánsan magasabb arányban optimisták a jövővel kapcsolatban. Ugyanez a tendencia érvényesül fordított előjellel a jelenlegi helyzetüket negatívabban megítélők körében. A jövővel kapcsolatban bizakodó szervezetek között felülreprezentáltak a nem magyarországi székhelyű és a szolgáltatást nyújtó szervezetek. Megállapítható továbbá, hogy az észak-magyarországi és a közép-dunántúli székhelyű szervezetek az átlagosnál alacsonyabb arányban vélik, hogy helyzetük jobb lesz a következő években. Az átlagosnál bizakodóbbak a fővárosi székhelyű szervezetek képviselői, ennek ellenkezője állapítható meg a községbeli székhelyű szervezetekkel kapcsolatban. A civil szegmensbe sorolt jogi formájú szervezetek képviselői számottevően magasabb arányban vélik, hogy helyzetük javulni fog, mint a közigazgatási és egyházi szegmensbe sorolt szervezetek. A foglalkoztatottak számának növekedésével egyenes arányban csökken a jövő felé bizakodóan tekintők aránya. A szervezetek alapításának éve is differenciáló tényező: minél fiatalabb egy szervezet, annál optimistább választ adott annak képviselője a jövőbeli várakozással kapcsolatban.” (Horváth–Jancsák–Kátai–Matiscsák–Tarnay 2006:22)

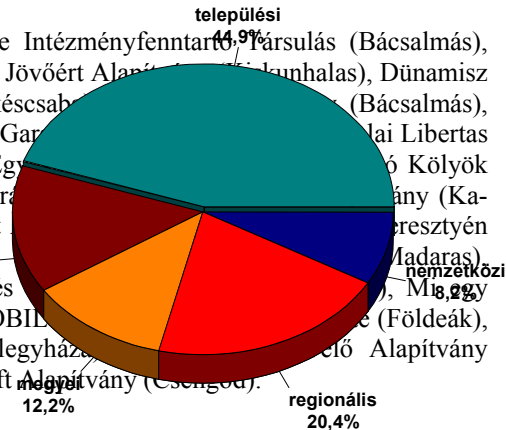
4.

A kutatás következő fázisában interjúkat készítettünk. A Mobilitáshoz pályázó dél-alföldi szervezetek közül huszonhatal¹² vettük fel a kapcsolatot. A vizsgált szervezetek összesen 3269 tagot számlálnak és összesen 247 alkalmazottat foglalkoztatnak. A szervezetek vezetőit, képviselőit szervezetük hatóköréről, anyagi lehetőségeikről, a szervezet eszközeiről, a 2004-2005 közötti időszak éves bevételeinek változásairól, arról, hogy milyen szolgáltatást, beruházást, szervezeti változtatást terveznek a következő 2-3 évben, illetve arról kérdeztük, hogy milyen problémákkal szembesülnek a működésük során. A minta összeállítása során kiemelt figyelmet szenteltünk annak, hogy a régió szervezeteinek széles spektrúráról legyenek válaszadóink. A munkában nagy segítségünkre voltak a Mobilitás DARISZI munkatársai.¹³

**A válaszadók megoszlása
székhely szerinti település alapján**

**A válaszadók megoszlása
a szervezetük hatóköre szerint**

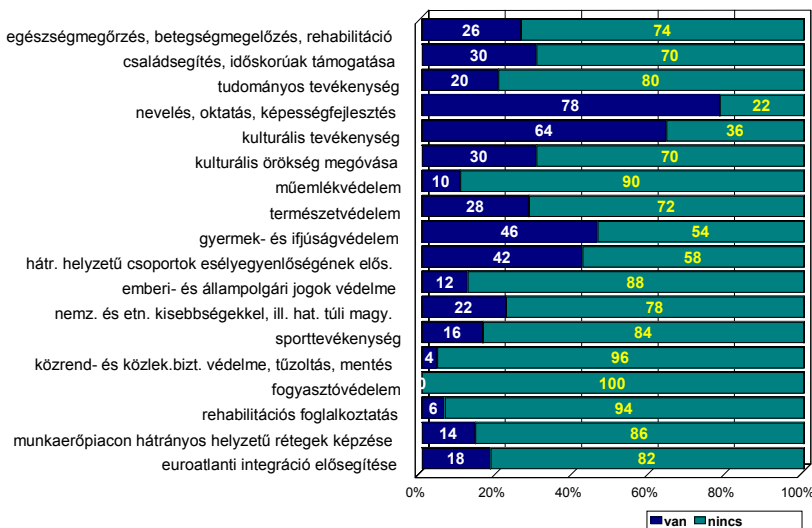
¹² A csehszabolcai Alapítvány (Kecskemét), Bácsalmás-Mátételke Intézményfenntartó Társulás (Bácsalmás), Békéscsabai Keresztény Ifjúsági Egyesület (Békéscsaba), Civilek a Jövőért Alapítvány (Kunhalas), Dünamisz Szolgálat Alapítvány (Kecskemét), Életfa Kulturális Alapítvány (Békéscsaba), Földművelésügyi Alapítvány (Bácsalmás), Forráskút Környezetvédelmi és Turizmusfejlesztési Egyesület (Forráskút), Garabonciai Libertas Közhasznú Alapítvány (Kunhalas), Háromszög Alapítvány (Kunhalas), Kézenfogva a jövőért Alapítvány (Kunhalas), Klubok és Klubokért Alapítvány (Csongrád), Madaras Alapítvány (Kunhalas), Művelődési és Sportkörös, Környezetünkért Alapítvány (Kunhalas), Nagyharsányi Kulturális és Sportegyesület (Nagyharsány), Másért Alapítvány (Kunhalas), MOBILITÁS Alapítvány (Kunhalas), Népi Szervezetekért Alapítvány (Kiskunfélegyháza), Női Alapítvány (Csongrád), Ópusztaszeri Alapítvány (Ópusztaszer), Waft Alapítvány (Csongrád).

¹³ 1000 fő feletti szervezet Vajda Árpádnak és Vincze Józsefnek.

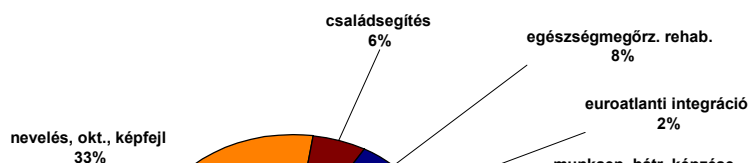
Először is arra voltunk kíváncsiak, hogy a nonprofit törvény szerinti tevékenységek közül mely feladatköröket látják el a dél-alföldi civil ifjúsági szervezetek. Az adatokat szemlélve azt láthatjuk, hogy a válaszadó ifjúsági szervezetek leginkább nevelési, oktatási, képességfejlesztési tárgykörben mozognak (78% említette), míg kulturális tevékenységet említette 64%, a gyermek és ifjúságvédelem területét határozta meg (46%), míg 42% említette a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének elősegítését, mint feladatkört. A következőkben arra kértük a válaszadókat, hogy ezek közül határozzák meg azt az egyet, amelyet a szervezet legfőbb tevékenységi körének tekintenek. Itt már azt kell konstatálnunk, hogy a szervezetek 33%-a nevelési (stb) tevékenységet, 22%-a pedig kulturális tevékenységet lát el. A kizárólag gyermek és ifjúságvédelemmel foglalkozó szervezetek 6%-ot tesznek ki és a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlőségének elősegítését főtevékenységként ellátó szervezetek aránya 8%.

Tevékenységi körök

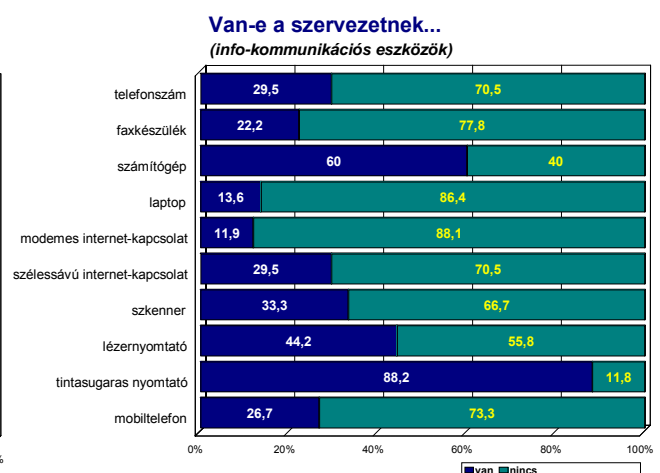
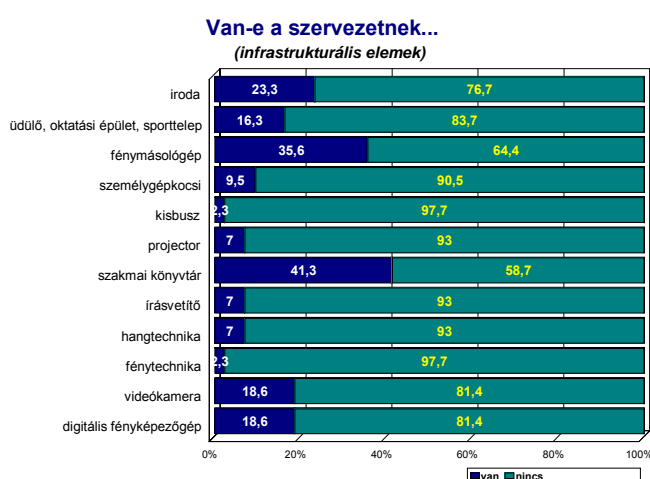
(százalékban)

A szervezet legfőbb tevékenységi köre

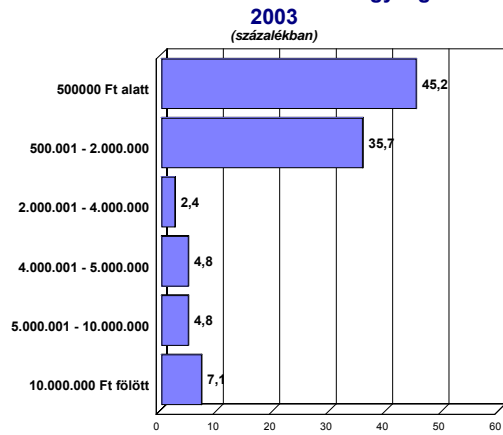
A szervezetek infrastrukturális ellátottságáról kiemelhetjük, hogy valamivel több, mint háromnegyedüknek nincs saját irodahelyisége, ami a fenntartható folyamatos működés egyik alapfeltétele volna, ugyanakkor a szervezetek egynegyede rendelkezik valamiféle üdülővel, oktatási épülettel vagy sportteleppel. Fénymásológép a szervezetek közel negyven százalékának munkáját segíti, személygépkocsival az egytizedük rendelkezik. Majd húsz százalék azon szervezetek aránya, mely saját videokamerával vagy digitális fényképezőgéppel képes dokumentálni a működését. A szakmai információk megszerzésére kiemelten hasznos könyvtár „működtetését”, szakmai könyvtár fenntartását a szervezetek valamivel több mint negyven százaléka végzi. A következőkben az úgynevezett info-kommunikációs (IKT) technológiákkal való ellátottságot vizsgáltuk. Itt leginkább az emelendő ki, hogy a szervezetek 40%-a még számítógéppel sem rendelkezik, sőt Internet-hozzáférése a szervezetek több mint háromnegyedének nincs (modemes Internet-kapcsolata van a szervezetek 11%-ának, és szélessávú Internet-kapcsolata van a válaszadó szervezetek 29%-ának). Telefonszámmal, faxkészülékkel és mobiltelefonnal a szervezetek közel negyede rendelkezik.

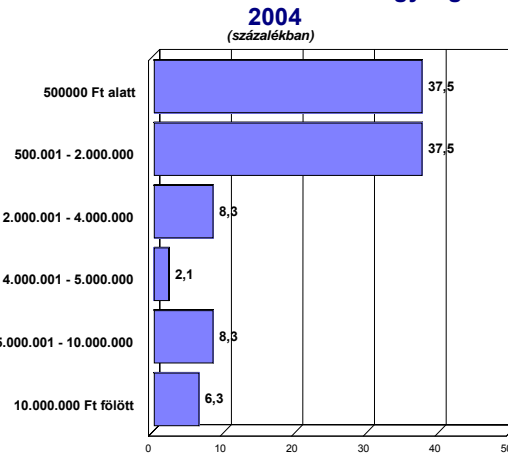
A továbbiakban arra voltunk kíváncsiak, hogy a dél-alföldi ifjúsági civil szervezetek milyen nagyságú bevételekkel gazdálkodnak. A válaszokat éves bontásban láttatva és az időszak változásait szemlélve

azt kell mondjuk, hogy a szervezetek közel fele félmillió forint alatti összeggel gazdálkodik. A 2004. évre némi átrendeződést konstatálhatunk, a szervezetek növelték bevételeiket, megnégyszereződött a 2-4 millió forint közötti bevételt elérő szervezetek aránya, és megduplázódott az 5-10 millió forint bevétellel gazdálkodó szervezetek részaránya is. A 2005. évre becsült bevételek tekintetében a válaszok alapján ugyanezen tendenciák folytatód(hat)nak.¹⁴

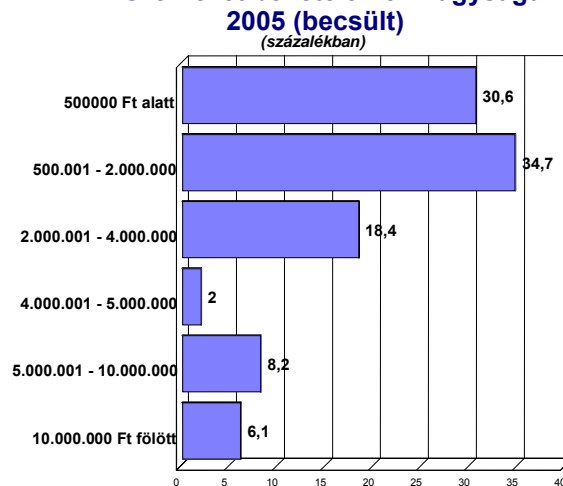
A szervezet bevételeinek nagysága

A szervezet bevételeinek nagysága

A szervezet bevételeinek nagysága

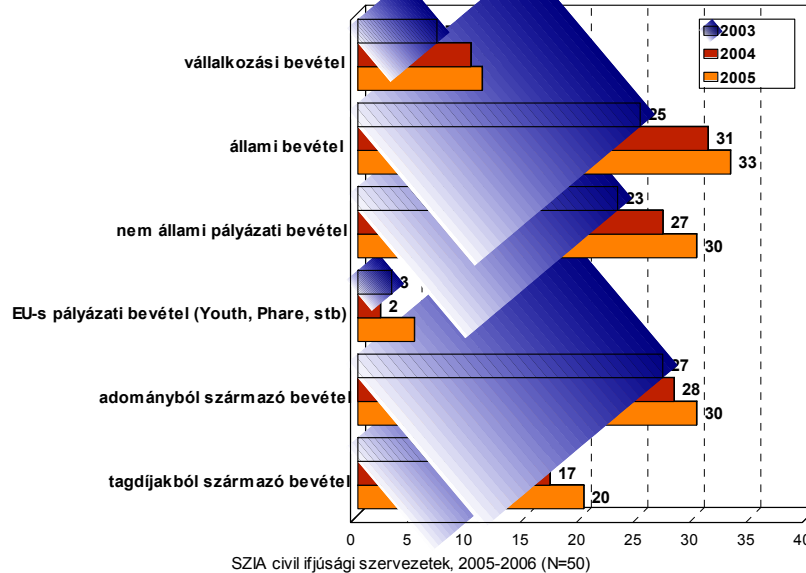

¹⁴ A kutatás ezen szakasza 2005 ősszén folyt.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a bevételek, források milyen szerkezetben jelennek meg illetve arra, hogy e bevételi szerkezetben milyen változások történ(het)tek a legutóbbi három évben. A szervezetek mindamellett, növelték bevételeiket, leginkább az állami pályázati a nem állami pályázati és az EU-s pályázati bevételi oldal erősödött.

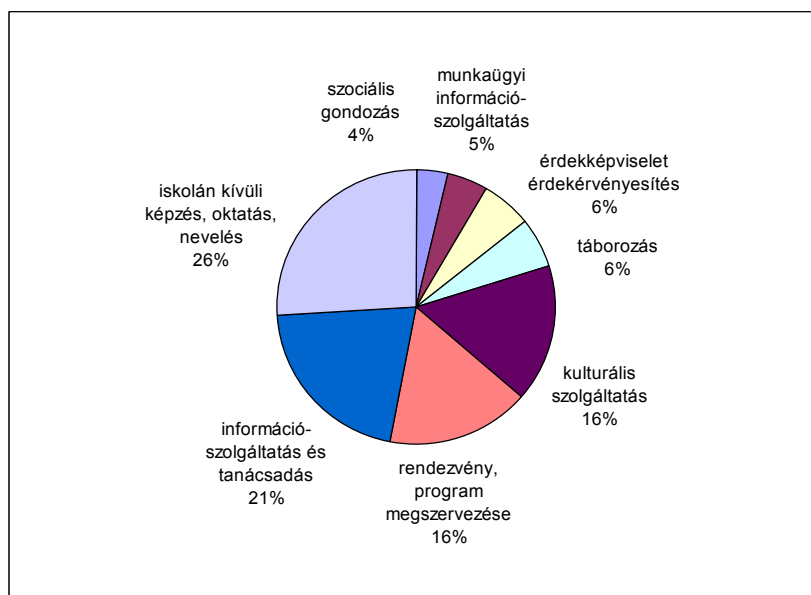
Milyen forrásokkal rendelkeznek a szervezetek

(összehasonlító adatok, említés száma)

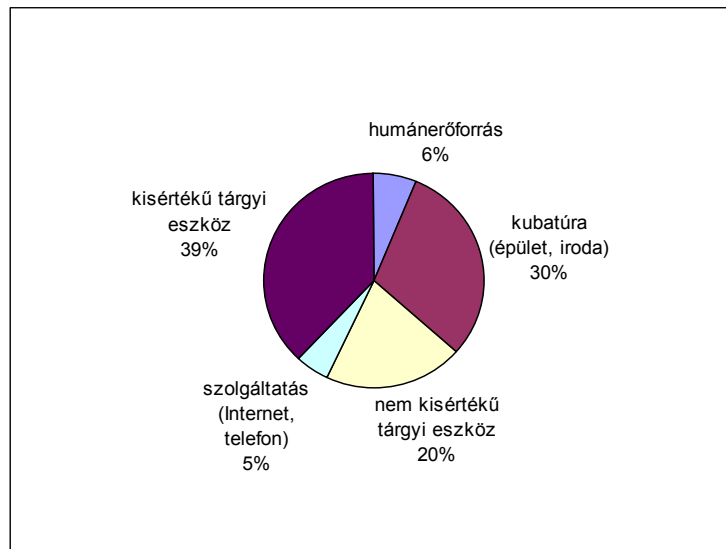
A következőkben azt vizsgáltuk, hogy milyen jellegű fejlesztések, tervezett változások történnek a szervezetek életében. A tervezett szolgáltatások tekintetében elmondhatjuk, hogy új szolgáltatásként képzéseket (26% jelezte), információszolgáltatás bevezetését (21% jelezte), és valamilyen programrendezvény megszervezését, vagy kulturális szolgáltatás bevezetését (16%) tervezik.

Milyen új szolgáltatás bevezetését tervezik a következő 2-3 évben?

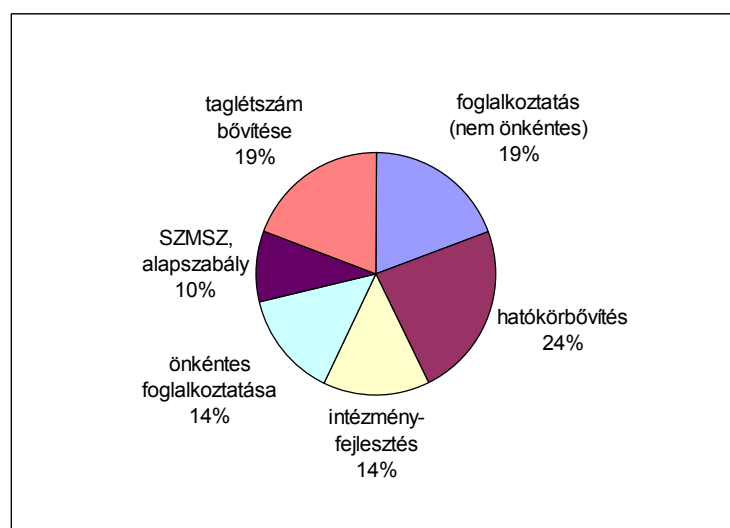
A szervezetek tervezett beruházásairól elmondhatjuk, hogy leginkább eszközvásárlást terveznek (számítógép, faxkészülék, digitális fényképező, videokamera, nyomtató, projektor, televízió, hangszer, sport és játékszer), ugyanakkor a korábban már leírt irodai gondok, hiányok végett a szervezetek közel egyharmada tervezi a saját iroda létrehozását.

Milyen beruházást terveznek a következő 2-3 évben?

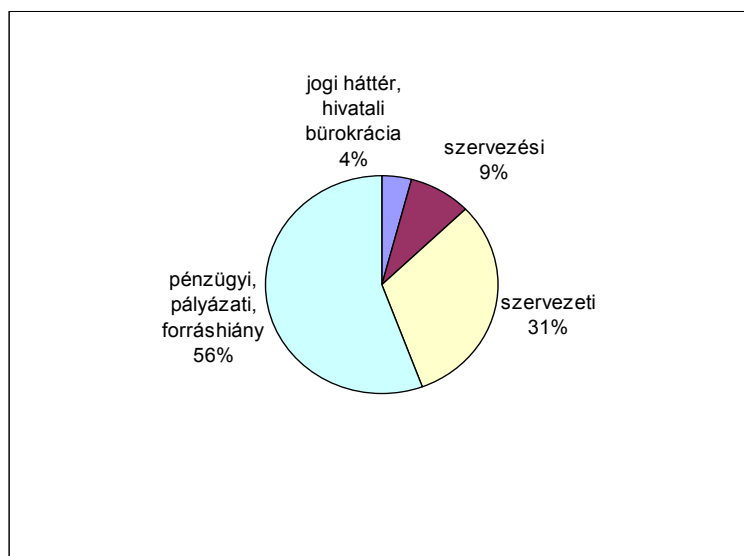
A szervezetek 6%-a jelezte, hogy humánerőforrás fejlesztést tervez. A következőkben azt vizsgáltuk, hogy milyen jellegű szervezeti változásokat irányoztak elő. Azt láthatjuk, hogy a munkaerő-felvétel tekintetében összesen 33% tervez valamiféle változást, melyből az önkéntes foglalkoztatásának előnyeit csak a szervezetek alig fele kívánja felhasználni. A tevékenységekben való változást és hatókörbővítést 24% jelzett, míg intézményfejlesztési tervről 14% számolt be.

Milyen szervezeti változtatást terveznek a következő 2-3 évben?

A dél-alföldi ifjúsági civil szervezetek körében készített kutatás megoszlásai alapján megerősíthetjük azt a vélekedést, hogy a szervezetek számára a forráshiány jelenik meg a legmarkánsabb problémaként, ám a szervezeti jellegű problematikába tartozó gondok is közel egyharmaduk számára meghatározóak. Bíró Endre 2002-ben publikált (fentebb említett) kutatásában kimutatta, hogy a magyarországi civil szektor legnagyobb problémája a forráshiány. Ez az anyagi bizonytalanság a dél-alföldi szervezetek számára ma is gondot jelent, noha úgy látjuk, hogy anyagi forrásaik fokozatosan növekedtek. A hátrányos helyzetű szervezetek működése a pályázati pénzeztől függ, sőt a pályázatokhoz nélkülözhetlen önerőt saját kapacitásaikra építve sok esetben nem tudják biztosítani. Az info-kommunikációs javaktól való elvonódás, úgymint a számítógép, az Internet-hozzáférés hiánya hátrányokat okoz az európai uniós forrásokhoz való hozzáférésben, de a hazai bármely online felülettel rendelkező pályázati intézmény (ma már ilyen a legtöbb) felé való hatékony kommunikáció és eredményes pályázat tekinetében is, ennek pedig további anyagi (bevételi) hátrányok a következményei.

Milyen problémákkal szembesülnek a működésük során?

A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓ ÁLTALÁNOS IFJÚSÁGPOLITIKAI JELLEMZŐI

- A településeket az önkormányzati ifjúságpolitika tekintetében nagy különbségek jellemzik.
Nagyobb településeken kiépültek az ifjúságpolitika szervezeti keretei, míg a kistelepüléseket – forráshiánnyal indokolt módon – az ifjúságpolitika (ifjúságpolitikai koncepció) szinte teljes hiánya jellemzi. Azoknak a települési önkormányzatoknak a fele sem támogatja anyagi forrásokkal az ifjúsági önkormányzatot, amelyek működési területén létezik ilyen. A településeken kevés közösségi tér áll rendelkezésre a fiataloknak, és nagyon hiányos az elérhető ifjúsági szolgáltatások köre is. Hiányzik az önkormányzatok ifjúsági feladatellátásának szabályozását a jelenleginél határozottabban leíró rendelet.
- Az ifjúsági szektor forrásteremtő képességét egyenetlen hozzáférs jellemzi.
Az ifjúsági célú pályázatok kapcsán az elmúlt öt évben mindig kiemelt igény jelentkezett a programfinanszírozási, a tárgyeszköz-fejlesztési, és az ifjúsági táboroztatási témakörökben. Az ifjúsági szakma társadalmi elismertsége alacsony, a szakma érdekérvényesítő képessége nem jelentős. A dél-alföldi régió ifjúsági civil bázisa igen motivált ugyanakkor ezt az alkotó energiát nagyrészt a napi működés fenntartására kell fordítaniuk.
- A szervezetek szolgáltatásainak, projektjeinek fejlesztéséhez hiányoznak a nemzetközi és a hazai példák.
A mintaprojektek által történő serkentés időszerúsége megkérdőjelezhetetlen. Szükségszerűség tehát szakmai anyagok (pl. T-Kitek) eljuttatása a szervezetekhez, tréningek és képzések indítása (forrásfeltárás, projektmenedzsment) és az ifjúsági szakma kanalizálása a felsőfokú ifjúságsegítő képzésbe (SZTE).
- A régió civil közösségi terében, az elért fiatalok számossága alapján hangsúlyos részt képviselnek az ifjúsági, ifjúsági szolgáltató szervezetek, ám a regionális különbségek itt is meghatározóak.
Szükségszerűségként jelenik meg az ifjúsági szektor szorosabb, hálózat-szerű együttműködésének fejlesztése és a regionális cselekvési-fejlesztési tervezési folyamatba való integrálódás. A fejlesztés irányai nem szűkíthetők a – már toposz-szerű – turizmus és a szabadidő scénárióra. A felnőtt világnak a fejlesztési tervek kidolgozásába komolyabban be kell vonni az ifjúsági szektor résztvevőit, magát az ifjúságot.
- A helyi ifjúsági munkában katalizátor szerepe van az ifjúsági irodáknak, információs pontoknak és teleházaknak.
Az ifjúsági szolgáltató irodák működésének szakmai fejlesztési irányait meghatározhatják az úgynevezett Civil Szolgáltató Központokkal, a Teleházakkal és a települési önkormányzatokkal való fokozott kapcsolati rendszer kialakítása.
- A települési szinten felül, a Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megyék alkotta régió mellett tágabb kapcsolatháló kiépítése is fontos.
Európa új formája, a regionalizmus és a regioalizáció szempontjából a Duna-Körös-Maros-Tisza eurorégiós együttműködésben rejlő lehetőségek (fejlesztő network, tükröprojektek) kihasználása nélkülözhetetlen, nemcsak a dél-alföldi régió multikulturális jellege miatt.

Irodalom

- 1) Andy Furlong – Barbara Stalder – Andrea Azzopardi: *Sebezhető ifjúság*. Belvedere, Szeged, 2003
- 2) Adam B. Seligman: *A civil társadalom eszméje*. Kávé Kiadó, Bp., 1997
- 3) Bíró Endre: *Nonprofit Szektor Analízis*. Bp., 2002 (<http://www.emla.hu/nosza>)
- 4) Clarke, J. – Jefferson, T.: A munkásosztály ifjúsági kultúrái. In. Gábor Kálmán: *A középosztály szigete*. [szerk. Jancsák Csaba] Belvedere, Szeged, 2000, 2001
- 5) Csefkó Ferenc – Horváth Csaba [szerk.]: *Magyar és európai civil társadalom*. Friedrich Ébert Alapítvány, Pécs, 1999
- 6) Az EU (Bizottság) Ifjúságról szóló Fehér Könyve (www.ifjusagsegito.hu)
- 7) Gázsó Ferenc – Laki László: *Fiatalok az újkapitalizmusban*. Napvilág Kiadó, Bp., 2004
- 8) Gábor Kálmán: *Az ifjúságkutatás a kilencvenes években*. In.: *Educatio*, 1995 nyár
- 9) Gábor Kálmán: Globalizáció és ifjúsági korszakváltás. In.: *Ifjúsági korszakváltás – ifjúság az új évezredben*. [szerk. Gábor Kálmán és Jancsák Csaba] Belvedere, Szeged, 2004
- 10) Gábor Kálmán: Társadalmi átalakulás és ifjúság. In.: *Társadalmi átalakulás és ifjúság*. [szerk. Gábor Kálmán] Belvedere, Szeged, 2000
- 11) Gábor Kálmán – Matiscsák Attila – Kabai Imre: *Információs társadalom és az ifjúság*. Belvedere, 2003
- 12) Horkai Anita: Screenagerek. Kulturák közötti kommunikáció az iskolában. In.: *Ifjúsági korszakváltás – ifjúság az új évezredben*. [szerk. Gábor Kálmán és Jancsák Csaba] Belvedere, Szeged, 2004
- 13) Horváth László – Jancsák Csaba – Kátai Gábor – Matiscsák Attila – Tarnay István: *A Mobilitáshoz pályázatot benyújtó civil, közigazgatási és egyházi szervezetek jellemzői és a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Központtal szemben támasztott elvárásai*. Kutatási jelentés. Mobilitás, Bp., 2006
- 14) *Ifjúság 2000 – Gyorsjelentés*. [szerk. Bauer Béla és Szabó Andrea] Mobilitás, Bp., 2001
- 15) *Ifjúság 2004 – Gyorsjelentés*. [szerk. Bauer Béla és Szabó Andrea] Mobilitás, Bp., 2005
- 16) *Ifjúságpolitikák*. [szerk. Tamás Pál és Tibori Tímea] ÚMK – MTA SZKI, 2005
- 17) Jancsák Csaba – Tarnay István – Vajda Árpád – Závogyán Magdolna: *Dél-alföldi regionális ifjúsági helyzetelemzés 2005*. Hálózat a Szabad Információért Alapítvány, Szeged, 2005
- 18) Kátai Gábor: *Gondolatok az ifjúságpolitikáról és eszközeiről – Magyarországon és Európában*. 2005. kézirat
- 19) Mislivetz Ferenc : *A civil társadalom nyomvonalai az új európai térben*. In : Mislivetz Ferenc: *Közép-Európa a kapuk előtt*. Savaria University Press, Szombathely, 2001
- 20) Sipos Katalin: *Európai Unió – Civil társadalom – Nem-kormányzati szervezetek*. (www.civil.info.hu)
- 21) Szabó Lajos: *Az egyesületi élet jogi és gyakorlati problémái*. Solex KFT. Esztergom, 1992
- 22) Szabó Máté [szerk.]: *Globális civil társadalom?* Budapest, Villányi úti könyvek 21., 2000
- 23) Tamás Pál: *Gyökerek és szárnyak. Avagy a szolidaritás átrendeződése*. In.: *Ifjúságpolitikák*, 2005